

SAFO – INNSPILL STATSBUDEJETTET 2024 – ARBEIDS- OG SOSIALKOMITEEN

SAFOs visjon er full deltagelse og likestilling for funksjonshemmede og at funksjonshemmedes menneskerettigheter realiseres i Norge. Vårt hovedkrav er at CRPD – Funksjonshemmedekonvensjonen skal inkorporeres i Menneskerettsloven.

Likestilling av funksjonshemmede har i godt og vel vært en uttalt politisk visjon. Allikevel er diskriminering og ekskludering fremdeles en del av funksjonshemmedes hverdag.

Ekskludering i skolen blir til utenforskap og diskriminering i Arbeidslivet

Funksjonshemmedes ekskludering fra det faglige og sosiale fellesskapet i nærskolen er et eksempel. Elever med funksjonsnedsettelse ekskluderes fra ordinær undervisning og plasseres i egne rom, egne bygg og til tider egne skoler på tvers av egne ønsker. En del følger ikke en gang læreplanen. Ambisjonsnivået på deres vegne mangler, og alt for mange går ut av grunnskolen uten nødvendig basiskunnskap.

Manglende universell utforming av mange nærskoler forsterker utenforskapet og bidrar til at elever med funksjonsnedsettelse ikke blir en del av det ordinære faglige og sosiale fellesskapet i oppveksten. Opp mot 8 av 10 skoler er ikke universelt utformet¹.

Veikart universelt utformet nærskole 2030, en strategi for oppgradering til universelt utformede skolebygninger innen 2030, er ennå ikke igangsatt. Visjonen om et likestilt arbeidsliv er avhengig av inkludering i skolen og oppgradering av skolebygningene er en forutsetning. Tidsfrist i forskrift og øremerkede midler er en forutsetning.

Tolke- og ledsagertjenester – grunnleggende verktøy for inkludering av personer med døvblindhet

Grunnlaget for å styrke døvblindes livskvalitet ligger i likeverdig inkludering. Inkludering betyr full deltagelse og like rettigheter på alle områder i samfunnet. En innskrenkning vil redusere deltagelsen og prinsippet om like rettigheter vil være svekket. Det er derfor viktig å sikre retten til de tjenester og hjelpemidler som er nødvendige for å styrke inkluderingen av personer med døvblindhet i alle aspekter av samfunnet. Grunntanken er at det er samfunnet som skaper barrierer, ikke døvblindheten.

Et grunnleggende og viktig verktøy for inkludering av personer med døvblindhet i samfunnet er Tolke- og ledsagertjenesten. Under denne ordningen yter fagutdannede tolk-ledsagere

¹ <https://www.regjeringen.no/contentassets/26633b70910a44049dc065af217cb201/anbefalingene-fra-fn-komiteen-norsk-versjon-7-mai-2019-med-ansvarlig-department-angitt.pdf> - side 2

11.10.2023

kommunikasjons- og ledsagingsbistand på døvblindes egne foretrukne kommunikasjonsformer. Inkludert i dette finner vi også steds-, situasjons- og informasjonsbeskrivelser, samt digital ledsaging som er nødvendige for å forstå omgivelsene, og å kunne delta i samfunnet på lik linje som andre. Døvblinde skal kunne møte samfunnet der samfunnet er.

Rundskrivnet til Folketrygdlovens §10.7 bokstav G regulerer hvordan tolke- og ledsagerordningen skal administreres og ytes av NAV. Det er viktig at rundskrivet ikke skal kunne tolkes begrensende med tanke på prioritering av oppdrag. Det vesentligste er at tolk-ledsagere er tilgjengelige ved behov. Det må være den enkelte tjenestemottaker som vurderer når hen trenger tolk-ledsager. Tildelingen skal ikke styres av eventuelle subjektive vurderinger blant saksbehandlere i NAV. Det innebærer tilstrekkelig finansiering av utdanning og rekruttering av tolker. Det innebærer også å sikre nødvendig og tilstrekkelig finansiering av frilansordningen som gir den nødvendige fleksibiliteten døvblinde trenger.

Aktivitetstilbud til personer over 26 år

Regjeringen prioriterer ikke funksjonshemmedes folkehelse. Aktivitet som forebyggende tiltak for funksjonshemmede er en begrenset mulighet fordi tilgangen til aktivitetshjelpemidler for voksne over 26 år er dårlig. Årets statsbudsjett endrer ikke dette. Økningen i rammebevilgningen er på 5,5%. Dersom vi tar utgangspunkt i at Konsumprisindeksen er økt med 4,8% fra august i fjor til august i år – og at den er beregnet til å øke med ytterligere 3,8 % for 2024 – innebærer dette en realnedgang i rammebevilgningen.

I folkehelsepolitikken er forebygging et vesentlig virkemiddel og utjevning av sosiale forskjeller et prioritert mål. Rammen for Aktivitetshjelpemidler for personer over 26 år har i løpet av de seneste årene vært brukt opp lenge før årsskiftet, noe som viser at behovet er langt over hva som hvert år har vært avsatt over statsbudsjettene. I år var midlene oppbrukt allerede i februar.

SAFO og ikke minst SAFOs medlemsorganisasjon NHF, har opp igjennom årene kjempet for god tilgang til aktivitetshjelpemidler for alle. For mange funksjonshemmede er dette et helt nødvendig verktøy for å kunne være i aktivitet. Funksjonshemmede som gruppe har dårligere økonomi og kortere utdanning enn andre. Dette er kjennetegn for de som ligger nederst på stigen over sosiale helseforskjeller i Norge. Dersom Regjeringen mener alvor med å utjevne helseforskjellene og sikre folkehelse også for funksjonshemmede, må tilgangen til aktivitetshjelpemidler for alle, også for de over 26 år, bedres.

Regjeringen tar ikke innover seg at aktivitetshjelpemidler er sørgelig underfinansiert. I stedet forsøker den å finne frem til alternative finansieringskilder for aktivitetshjelpemidler. Økte egenandeler blir konklusjonen. SAFO forstår Regjeringens fokus på økt gjenbruk av aktivitetshjelpemidler. Vi vil imidlertid understreke at en slik ordning for mange vil redusere nytten av et aktivitetshjelpemiddel. En gjenbruksordning gir ingen mulighet for spesialtilpassing av hjelpemidlet – noe som for mange er helt nødvendig. Skal en slik ordning fungere, må det være opp til den enkelte å vurdere om gjenbruk av et aktivitetshjelpemiddel vil fylle tiltenkt funksjon for det enkelte individet.

11.10.2023

I de tilfeller der gjenbruk kan være aktuelt, støtter vi Regjeringens forslag til reduksjon av egenandel. Vi er imidlertid svært kritiske til økningen som foreslås på nye aktivitetshjelpemidler. Behovene individuelle og det vil for mange vil et brukt hjelpemiddel ikke fungere. En økning av egenandelen for nye aktivitetshjelpemidler vil begrense tilgangen for den mange. SAFO støtter heller ikke at forskriften hjemles i Stortingets årlige budsjettvedtak og ikke i folketrygdloven. En slik forskriftsendring vil redusere forutsigbarheten på området.

Funksjonsassistanse – Budsjettøkningen er positiv, men ordningen må utvides og rettighetsfestes

SAFO er fornøyd med at funksjonsassistanseordningen i arbeidslivet er styrket, men ordningen er ikke tilgjengelig for utviklingshemmede. At ordningen er avhengig av årlige budsjett-prioriteringer gjør den også uforutsigbar for de som har tilgang til og god nytte av ordningen.

Funksjonshemmedes organisasjoner underreguleres

Tilskuddet til funksjonshemmedes organisasjoner innebærer en realnedgang. Dette er en videreføring fra i fjorårets budsjett. Heller ikke da ble våre organisasjoner kompensert for prisstigningen. Avsatte midler i fjor innebar en underfinansiering på nesten 5% i forhold til prisstigningen. I dette årets statsbudsjett forvirrer våre overføringer ytterligere. Riktignok øker overføringene til funksjonshindredes organisasjoner med 6,3% – men dersom vi ser på prisveksten fra august i fjor til august i år (4,8% iflg. KPI) og legger på beregnet prisvekst for 2024 (3,8%), kan vi regne med en total prisvekst på opp mot 9%.

Tilskuddene til funksjonshemmedes organisasjoner er overføringer til organisasjoner som arbeider mot diskriminering og for likestilling av funksjonshemmede. Manglende likestilling av funksjonshemmede er synlig og aktuell på alle livets arenaer, og tiden etter pandemien har ikke ført til mindre diskriminering. Organisasjonene av funksjonshemmede arbeider bredt, og fokuserer alle livets områder for personer med funksjonsnedsettelse. Vi deltar blant annet med tilbud og informasjon til medlemmer, likepersonsarbeid, kamp for rettigheter og likestilling, og brukerrepresentasjon og informasjon inn mot premissleverandører og beslutningstakere ikke minst i offentlig, men også ovenfor privat sektor.

SAFO ber om at komiteen

- Legger inn en merknad med bekymring for hvordan ekskludering og forskjellsbehandling av funksjonshemmede i skoleløpet bidrar til diskriminering og utenforskap i voksenlivet
- Legger inn en merknad om at «Veikart universelt utformet nærskole 2030» må aktiviseres og gjennomføres med tidsfrister og øremerket tilskudd for oppgradering
- Sikrer nødvendig og tilstrekkelig finansiering av frilandsordningen for tolker, som gir den nødvendige fleksibiliteten som døvblinde trenger
- At rammebeløpet for aktivitetshjelpemidler for personer over 26 år, doubles.
- At egenandelen for nye aktivitetshjelpemidler ikke økes
- At funksjonshindrede ikke rammes med enda flere egenandeler. Regjeringens forslag til egenandel på reparasjon av aktivitetshjelpemidler for personer over 26 år må skrotes.
- Ordningen med funksjonsassistanse bør utvides til å også inkludere utviklingshemmede, og rettighetsfestes med en overslagsbevilgning.
- Øker tilskuddet til funksjonshemmedes organisasjoner med minimum 13% for å sikre aktivitet i 2024 på samme nivå som i 2022.

11.10.2023

